

EN TUR PÅ REGNEBRÆTTET

Danmark kom billigt gennem krigen målt i kroner og ører og i menneskelige ofre. Ingen tvivl om det. Men krigens omkostninger blev ulige fordelt, og mønstret var som i dag med de sociale tabere og de hjemløse i gadernes kælderskakter.

I dagene og årene efter krigen hørte vi ikke andet end krigsliderligt gejl. Det var vel et forsøg på at styrke et mindreværd, glemme skammen over, at man selv intet havde gjort, mens tid var. Et forsøg på at hæve kræmmernationen op til en værdig plads mellem de nationer, der havde ofret deres ungdom på frihedens alter – i bestræbelserne på at bortviske kendsgerningen, at Danmark af gavn var Hitlertysklands allierede.

Nogle legede modstandsfolk og solede sig mere eller mindre ufortjent efter krigen, og de var med til at fortegne billedet. De døde, de hjemvendte fanger og søfolk i allieret tjeneste blev overset, men størsteparten – de, der havde en resultattavle, holdt deres kæft.

Beskedenhed og anonymitet er karakteristisk for sabotører. Meget af denne skulderklappen eller fedterøvs-adfærd var ofte udtryk for selv at komme lidt frem i lyset, og helt forvirrende blev billedet af de mange, mere eller mindre usande beretninger, fremstillet i et rosenrødt, romantisk skær med spradebassen i centrum.

Mogens Fog, medlem af Frihedsrådet, bemærkede stilfærdigt:
– **De helte, I taler om, sked sig ihjel i koncentrationslejrene.**

PROSTITUTIONEN I HISTORIEFORSKNINGEN

Heltedyrkelse var udbredt i de første mange år efter krigen. De historiske eksperter »overså« eller rettere blev »betalt« for at overse og fortie samarbejdspolitikernes og vort politis øverste ledelses samarbejde med de nazistiske myndigheder før og under Besættelsen, samt vore domstoles brud på forfatningen før og under krigen og efter Besættelsen – mod emigranter, kommunister, modstandsfolk og nazistiske landsforrædere i al bred almindelighed.

Man ligesom »glemte« vort krigsvæsens ringe indsats, der gavnede tyskerne. Vi lod dem, der scorede kassen, bønderne, fabriksejerne, værnemagere og alle afskygninger af kollaboratører gå fri af det danske folks bedømmelse. Den akademiske verdens ædruelighed og sandhedssøgende anstrengelser vil jeg sætte spørgsmålstegn ved. Sammenhold, sammenspisthed og indbyrdes loyalitet også mod deres arbejdsgivere er nærmest beundringsværdigt.

En af de få hæderlige historikere, Aage Trommer, har mærkværdigvis – og uden at blive slået i retten for ærekrænkende udtalelser – sagt på et seminar afholdt på Odense Universitet i april 1995:

»De statslige arkivers lukkede verden – for størstedelen af den her omhandlede periode i 50 år – blev i 1960 til stor utilfredshed for andre, der var forment adgang, åbnet for den kreds af forskere, der blev ansat ved eller knyttet til Udgiverselskabet for Danmarks nyeste historie (DNH). Derved muliggjordes udarbejdelsen af en række monografier, der – uden at der lå en overordnet projektstyring bagved – belyste diverse aspekter af det »officielle« Danmarks vilkår og situation, og som for nogles vedkommende også berørte væsentlige aspekter af det illegale Danmark. Bag projektet lå den hensigt fra de bevilligende myndigheders side, at der skulle sættes fokus – og et positivt sådant – på samarbejds politikken og politikernes indsats for at redde landet igennem Besættelsen, hvilket også i et vist omfang skete fyldest.«

Jeg har hørt, at omgang med prostituerede indebærer en risiko for at få en »dårlig«. Disse historikers risiko for at få en »dårlig« samvittighed indebar, at de havde samvittighed, og havde de ikke det, var risikoen lig nul. Straks efter den falske heltedyrkelses epoke, kom et nyt kuld historikere i 60'erne på banen. De forsøgte sådan nogenlunde samstemmende at revurdere historien.

Samarbejds politikken havde været et gode, sabotagen var eventyrlystnes drengestreger og uden betydning, myndighederne gjorde alt til »landets bedste«. Politiet blev renvasket, og retsopgøret blev vendt på hovedet. Det var lige før vi manglede et retsopgør mod de sabotører, der havde udført likvideringer.

Historikernes meningstilkendegivelser til fordel for politikeres mummespil har intet med forskning at gøre, når man bevidst eller ubevidst lægger væsentlige dokumenter til side eller overser helt afgørende begivenheder.

Herom vidner journalisters seneste afsløringer af Dansk Erhvervslivs anstrengelser for at sikre sig fede leverancer til krigsmagten. Journalisternes evne til at finde dokumenter i arkiver, der har været lukkede for almindelige dødelige (læs kritikere af samarbejdspolitikken), men som har stået til disposition for historikerne i mere end 50 år, er en anklage mod disse for at gå politikernes ærinde. Fri forskning i Danmark er et begreb og til en vis grad spild af skattekroner.

Behovet for og ønsket om at rejse en skamstøtte for Danmark bliver endnu mere påkrævet.

SABOTAGENS BETYDNING

Aage Trommer er en af eksperterne, hans undersøgelse af jernbanesabotagen fremgår af hans mange værker, men lad mig fremhæve »Modstandsarbejde i nærbillede«, hvorfra kun enkelte udsagn citeres i uddrag. Trommers værker er omfattende, præcise og kan anbefales. Her er nogle udpluk fra side 394:

»Jernbanesabotagen var i krigens sidste år den jyske sabotages operative hovedopgave og havde til formål at sinke troppetransporter fra Norge og fra Jylland til kampzonerne. Hvor bittert det end må være, må det konstateres, at det med ganske få undtagelser ikke lykkedes at nå dette formål. I august 1944 blev en division sinket et døgn, i november 1944 blev en anden division sinket to døgn. I begyndelsen af februar 1945 indtrådte jernbanesabotagens højdepunkt, da én division sinkedes ca. to døgn og en anden division ét døgn... Men udover disse var der ca. 25 andre divisioner, der kørte ned gennem Jylland med forsinkelser under et døgn.

For ca. halvdelen af vedkommende afsluttedes transporterne gennem Jylland uden forsinkelser som følge af sabotageaktioner«.

Så vidt jeg kan se, er Aage Trommer den eneste ekspert, der meget nøje har undersøgt de enkelte transporter. Grundigt undersøger han specifikke tyske troppetransporter til indsats på frontafsnit i specifikke kampe, og disse transporter er ikke nævneværdigt forsinkede til indsats.

Ud fra dette konkluderer han meget rigtigt, at jernbanesabotagen ikke har haft militær betydning som sådan, i og med at den ikke havde påviselig indflydelse ved fronterne ved specifik-

ke krigshandlinger. Trommer finder også frem til årsagerne til den mangelfulde effekt, idet han sammenligner den danske jernbanesabotages effekt med de allieredes luftbombardementer og f.eks. de russiske partisaners aktioner mod jernbanenettet. Han sammenligner resultaterne i militær betydning og finder af flere grunde frem til, at de også her var små. Det danske jernbanepersonels reparationer af skader på jernbanenettet var forbløffende effektive.

Min gengivelse af mødet med repræsentanter for den jyske jernbanesabotage beskriver ganske godt deres frustrationer, her specielt rettet mod reparation af sporskifter. Deres pres mod os for at få sprængt fabrikationen (Riedel & Lindegård) af hjertestykker og vor ekspedition af ønsket, vidner om, at deres overtalenhed ikke har været helt uden virkning.

Flere steder har jeg berettet om min angst for at aktionere i åbent land. Chancerne for at undslippe var små, og ved kamp med regulære tyske tropper var de næsten lig nul. Vi var ikke militært uddannede, og vore våben var uegnede til disse kampformer. Hertil skal lægges, at jernbanesabotørernes muligheder for at arbejde illegalt i de små landsbysamfund, hvor Gud og hvermand kendte hinanden, var betydeligt ringere end vor i storbymiljøet.

Tom, der sad som fange i Frøslevlejren og blev anbragt som gidsel i et tog med tysk marineinfanteri, beretter om sin »rejse« i sin bog »Himmelfartskommandoen« og giver et nuanceret billede af jernbanesabotagen og dens virkninger. Tom sad i en uopvarmet godsvogn med en pistol i nakken og en maskinpistol i maven.

Erik Lærum, officer i Frikorps Danmark, skriver i sin bog »Dansk soldat i krig og fred« på side 106 – afskrift i uddrag:

»Færgen fra Warnemünde til Gedser var netop blevet standset i de dage, og så gik rejsen over Flensborg-Padborg. Næste dag gik jeg ind til banegårdsofficeren og spurgte, hvornår jeg kunne regne med at være i København. Han svarede, at det ikke var så let at sige, da det afhang af om linjen var klar. Da jeg i høj grad forundret spurgte ham, hvad der kunne hindre den i at være klar, svarede han: »De sprænger jo hver anden dag«. Det havde jeg overhovedet ikke hørt om før, og medens jeg sad og spekulerede over, hvem der sprængte hver anden dag, hvorfor de gjorde det, og hvad gavn og glæde de kunne have af det, kom toget sydfra, og alle ven-

tende passagerer steg ind... Da vi var kommet et stykke op i landet, standsede toget, og en officer kom langs stammen og beordrede os ud. Vi skulle gå nogle hundrede meter til et andet tog.

Der havde fundet en sprængning sted om natten, og linjen var ufarbar. Vi vandrede af sted til det nye tog og nåede Fredericia uden uheld, men her fik vi at vide, at et tysk lazarettog var blevet sprængt på Fyn, og at jernbanen ikke kunne anvendes foreløbig. Det blev åbenbart værre og værre, og der gik en eftermiddag i disse triste omgivelser på Fredericia station. Vi overnattede i iskolde kupeer, der ikke gav nogen mulighed for søvn, men rig anledning til at spekulere over tingenes udvikling i Danmark... Linjen var ikke klar den næste morgen, og jeg aftalte derfor med nogle andre at tage en bil til Odense. Her kom vi om bord i et godstog, der lige skulle til at gå, og på den måde kom vi til Nyborg, hvor der lå en færge, som netop havde udlosset flygtninge fra Østprøjsen. Færgen skulle gå tom tilbage, men vi kom med, og kl. 8 næste morgen var jeg på Københavns hovedbanegård... Den besværlige hjemrejse gennem Danmark begyndte om morgenen den 8. April i Flensborg og sluttede den 10. ved samme tid i København».

ADMIRAL DÖNITZ OM SABOTAGEN

Dönitz skrev den 23. oktober 1944, at der i de foreliggende fire måneder var sænket fire nybygninger og to krigsskibe, mens ni handelsskibe var blevet svært beskadigede på danske værfter.

Den 15. november 1944 saboteres en Hansa-nybygning på Odense skibsværft, samme dag rammes Orlogsværftet af sabotagehandling. To tyske ministrygere under reparation på Svendborg Skibsværft saboteres.

Krigsmarinen havde permanent 150-180 skibsenheder til reparation på danske værfter, og 22 Hansa-skibe på bedding, uden at de blev saboteret. (De blev først saboteret, når de var sejlklaare, Aa.S.)

Ved mødet nåede man til enighed om, at værnemagten skulle stille 2/3 af de rundt regnet 3.000 vagter, som bevogtningen ville lægge beslag på (bevogtning på skibsværfter, Aa.S.).

Det forekom Dönitz meningsløst, at man brugte råstoffer og valuta på at bygge skibe i udlandet, når 7 af 8 skibe blev sænket ved sabotage i Danmark.

»Tyskerne anses pr. tradition for at være fulde af løgn«, så skibssabotagen havde heller ingen betydning, slet ikke militært. Men Gestapochefen oplyser, »at der er udført 2.671 sabotageaktioner, 252 mod okkupationsmagten«, men da den eneste måling, der foreligger i øvrigt, er de forskellige værnemagerforetagenders skadesopgørelser til forsikringsselskaber m.m., kan det ikke bruges til noget. Værnemagerne var jo sædvanligvis ret fulde af løgn og har nok ud over landsforræderi også begået forsikringssvindler, det var jo lidt af et tag-selv-bord.

Her har vi fire forskellige udsagn: historieforskerens med sin målemetode, en modstandsmands, en landsforræders og den øverstbefalende for den tyske Kriegsmarine.

Efter mit øjemål – og måske har jeg uret – har historieforvanskere ved anvendelse af klippe-og-klistre-metoden taget udpluk fra Trommers videnskabelige arbejde, og ved at udelade og behændigt forvride givet et usandt og forvrænget billede af en meget lille skares kamp mod en overmagt.

Jeg spørger ofte mig selv, hvor ville disse historieforvanskere have befundet sig, hvis de havde oplevet krigen.

Næppe på barrikaderne.

Forvanskerne har gang på gang påstået, at sabotagen ikke har haft militær betydning. Aage Trommer definerer præcist, hvorledes han opfatter begrebet.

Forvanskerne har aldrig givet en definition på eller blot antydnet, hvad de mener med begrebet »militær betydning«. Hvorfor ikke? Formålet har været at smide en stinkende lort ud, og det lykkedes. Begrebet bruges i flæng og ret ukritisk.

Er det et krav til en flok ubesindige, hensynsløse, forvildede unge uden militær uddannelse af nogen art, udstyret med slangebøsser, mors husholdningssprit og Fredags Berlingeren – helt og aldeles uden hjælpemidler. Ikke engang en æske stormtændstikker havde vi. Skulle vi være sammenlignelige med de allieredes militære indsats og sejre i ørkenkrigen, i slagene på Østfronten, ved invasionen i Normandiet?

Jeg har aldrig under eller efter krigen hørt en sabotør udtrykke tro på, at sabotagen havde militær betydning.

Skibssabotagerne nævnes stort set kun af tyskerne. Smededrengegen Ib smadrede så megen tysk tonnage, at hvis han havde været tysk ubådskaptajn, havde han fået Jernkorset med diamanter og egeløv. Hvad fik han i Danmark? Igen er det bedste kildemateriale tyskernes:

MODSTANDSKAMPEN OG DANSKERENS ROLLE, PLACERING OG BETYDNING

De allierede udtalte sig anerkendende om jernbanesabotagen og lykønskede Bopa flere gange. Kan det have været medvirkende til, at også Danmark blev optaget i det finere selskab blandt de allierede? Vi blev anerkendt. Vi kom i FN og i NATO.

Nå, jah, vil nogen indvende, men alle krigsforbrydernationerne kom da også i FN: Japan, Tyskland og Italien på stribe, så uanset vor rolle som vasalstat, var vi vel nok blevet optaget alligevel.

FN er en fredsbevarende organisation, har jeg hørt.

»Venner, se på Danmarks kort«. Kig på kortet, du behøver ikke at være højt uddannet eller akademisk ekspert for at blive overbevist om, at Danmarks beliggenhed i smørhullet som Østersøens perle er udslagsgivende i gustne militærstrategiske overvejelser.

Uanset hvor nazificerede vi havde været, var vi nok blevet optaget i NATO alligevel.

Igennem krigen og alle de år, der er gået siden, har jeg aldrig hørt eller set nogen af mine sabotørkammerater udtrykke, at de bare i et millisekund troede på, at vi kunne vælte så meget, at det havde en militær betydning sammenligneligt med regulære hærstyrker, og hvorfor ikke? Fiaskoerne på Tankstelle og »røveri-forsøget« mod toget i Brøndbyerne overbeviste alle – også de svage romantiske sjæle. Sabotørernes reaktioner omkring Brigadens landsætning viste, at de kendte deres plads i solen.

Man må ikke glemme, at politikernes undskyldninger og rede-gørelser for det umulige i at forsvare Danmark, havde gjort indtryk også på os.

Den gamle Parteiführer Stauning holdt en tale om vore geografiske forhold og dermed det umulige i at forsvare landet. Danmark var ikke et offer for Nazismen, men et politisk tilbud. Et tag-selv-bord, om man vil.

Trods det, at vi havde uddannede soldater og officerer med dertil hørende våben, ja endda havde så meget tilbage, at vi trods de tidligere gavepakker til den nazistiske terrormaskine kunne forære prøjserne for 700 millioner kr. den 29. august 1943, gjorde man intet.

Hvad havde vi til at skabe »militær betydning«? De varer, det isenkram, der kunne bruges, var gemt væk, og det vi brugte, var tyvegods.

Alligevel har de historiske eksperter fra kakkelovnskrogens lun rettet en lortebelagt pegefinger frem og sagt »æh-bæh«:

»I havde ingen militær betydning«.

Det har vi heller aldrig påstået. Det er de falske helte, der dukkede frem efter krigen, som postulerede dette. Ikke sabotørerne. Sammenlign vor indsats, smedelærlinge, bagere, pølsemagere, postbude og gymnasieelever, med den kongelige danske hær og flåde, inklusiv Livgardens indsats. De præsterede stort set intet.

Sammenlign os med samarbejdspolitikernes drøm om, at Den danske Brigade, hvis den i øvrigt ville opfyldte Buhls ønsker, skulle parkeres afventende, til tyskerne stod med hænderne i vejret.

Myten om kommunistisk magtovertagelse

En af de myter, der fra tid til anden spredes, er, at Bopa var en »ren« kommunistisk organisation, der stod parat til at overtage magten i Danmark, når tyskerne var ude. At samarbejdspolitikere – med god grund – frygtede folket og modstandsbevægelsen, er rigtigt.

Deres samarbejde med okkupanterne havde – i lighed med almindelig kriminalitet – ført med sig, at det, som man i begyndelsen syntes var en ubetydelig, letfærdig flirt med moral og almindelig hæderlighed, udviklede sig til grovere og grovere overgreb og lovbrud. Deres forræderi skulle for enhver pris skjules.

Efterhånden som det tyske nederlag blev åbenbart for alle, frygtede de for de sandsynlige konsekvenser. Selv hr. og fru Hansen var bevidst om dette dobbeltspil og havde vendt politikerne ryggen.

Derfor var der kun én vej for at overleve, samarbejdspolitikere måtte fortsætte ud på skråplanet, men de forsøgte at ride flere heste samtidig. Derved kom de efterhånden så langt ud, at de fryg-

tede et opgør med de lange knives nat, og at »de forvildede unge« endnu en gang ville tage sagen i egen hånd.

Folkestrejkerne afslørede arbejdernes kampkraft og kommunisternes indflydelse og evne til at føre den folkelige kamp. Det rystede dem, og nu forstod de, hvor forhadte de var blevet i befolkningen. Men jeg har aldrig i de år, jeg var i Kopa og Bopa eller i mit kommunistiske hjem, oplevet eller overværet en politisk diskussion om en mulig magtovertagelse, når pakket var ude.

Der har aldrig været en kammerat i Bopa, der har givet udtryk for, hvad jeg skulle tænke, tro og mene. Bopa er altid blevet udlagt som en kommunistisk organisation, men det er ikke den fulde sandhed. Bopa blev oppefra i det store og hele ledet af DKP – ja, men de menige sabotører var for hovedpartens vedkommende ikke kommunister eller egentligt politisk interesserede. På et tidligt tidspunkt af krigen bestod grundstammen i Bopa af de spanske frivillige og de »gamle« kommunister. Men i løbet af 1943 og umiddelbart efter nytår 1944 var disse stort set uskadeliggjort af dansk politi. De blev henrettet eller buret inde i tyske fangelejre.

Kriteriet for på det tidspunkt at blive optaget var:

Viljen og evnen til at bekæmpe nazisterne.

Der er lavet en undersøgelse, der vidner om, at de unge i Bopa var repræsentative for den danske befolkning, men det kunne politikerne ikke vide, for igen var de ude af trit med, hvad der foregik i folket. Jeg selv var yderligtgående ungenkommunist.

Med mine grupper holdt jeg studiekredse i kirkekrypten i Simon Peters Kirke på Amager, som en præst havde stillet til vor rådighed. Ingen i Bopas ledelse var informeret om dette. Min hensigt var naturligvis, at lade kammeraterne ane det himmelske lys, der skal være forbundet med socialismens velsignelser.

Pædagogikken var af informativ art, dvs. oplysende. Vi havde f.eks. en sagfører, Rober Mikkelsen, til at fortælle om Frihedsrådets program. Men hvad den enkelte ville tro og mene, var hans sag. Studiekredsen ophørte – dels fordi interessen blandt publikum ikke kunne være mindre, dels fordi Hipoerne var utilfredse med præstens begravelsestale over et af korpsets medlemmer, så de affivede ham.

Den selvsamme studiekreds ville i dag kunne drives under gæl-

dende love og regler for fritidsundervisning, dvs. med offentlig støtte.

Når jeg beskriver dette, er det for at slå fast, at var der revolutionære kræfter i Bopa, så var jeg en af de mest yderliggående.

Ingen tvivl om det. Men ikke et sekund drømte jeg om med våben at tage magten. Det var jo et diktatur, jeg havde kæmpet imod, det var jo vort demokrati og vor frihed, jeg havde kæmpet for, derfor drømte jeg ikke om ved anvendelse af tvangsmidler at søle det til, som vi havde kæmpet for, og som havde kostet mine bedste kammeraters liv. Mere indviklet er det ikke.

Demokratiet havde vi og vore døde kammerater betalt for at få igen, det var for rodfæstet i os til, at vi ville forråde det. Med mit kendskab til Danmarks Kommunistiske Parti på det tidspunkt ved jeg, at indstillingen var den, at man på intet tidspunkt stræbte efter at komme til magten med andre midler end ved folkets flertal. Professor Mogens Fog, kommunist og medlem af Frihedsrådet, henviser i en tale i Studenterforeningen den 15. marts 1947 til Aksel Larsens tidligere udsagn om dette. Men budskabet blev overhørt. Det passede ikke ind i den koldkrigsstemning, som i de år skulle piskes frem.

Men hvad nu, hvis russerne var kommet først? Så ville I vel støtte en regering under russiske bajonetter? For mit eget vedkommende er svaret et klart nej. Det er min helt klare overbevisning, at langt, langt den største del af kammeraterne i Bopa delte min opfattelse. En ordre fra DKP's centralkomité havde på ingen måde kunnet ændre dette. For at illustrere det, vil jeg uden at springe for meget i det give et eksempel:

I 1947 og 1948 turede jeg rundt i Østeuropa på »genopbygningsarbejde«, men naturligvis også af rejselyst. Vi havde jo været spærret inde i fem år. På disse rejser prøvede jeg at opleve socialismens velsignelser. Oplevede på min krop, hvad et kommunistisk system indebærer. Den forvildede, ubesindige unge, ville ved selvsyn konstatere og derefter tage stilling, han ville ikke nøjes med politikere, der hælder vand ud ad ørerne.

Glem ikke, at min tillid til andre (de ansvarlige voksne) var lig nul.

Jeg var i Prag i februar 1948, da kommunisterne kuppede sig til magten. Jeg meldte mig umiddelbart efter ud af det kommunisti-

ske parti. Da jeg kom hjem, blev jeg af nogle folk fra centralkomiteen, bl.a. Ib Nørlund, bedt om at gøre rede for min beslutning.

Man forsøgte naturligvis at overbevise mig om, at kuppet var nødvendigt på grund af de krigeriske vestmagters skumle hensigter. Samme melodi som ved Stalin-Hitler-pagten og ved overfaldet på Finland. Den hoppede jeg ikke på. Mit argument var:

– Vi har i Tjekkoslavakiet et parti, der ved lovlige midler har fået det demokratiske flertal og dermed magten. Vi har et land med demokratiske traditioner, vi har et folk, som er oplyst som det danske, men hvad er problemet? spurgte jeg og gav selv svaret.

– Det er, at det kommunistiske system i landet ikke fungerer, fordi man er udygtige, man frygter at ryge ud af butikken ved næste valg, derfor kupper man medens tid er.

Massaryk, en tjekkisk statsmand, som jeg så op til, var »tilfældigt« gledet ned ad en trappe og ud gennem et »tilfældigvis« åbentstående vindue i fjerde sals højde, men han nåede lige at lukke vinduet - men døde gjorde han dog.

Eller var det, fordi hans demokratiske holdninger var til fare for autoriteterne? Jeg fik på mødet ingen svar. Min udmeldelse var en realitet. Jeg kunne ikke acceptere, at man trådte demokratiske principper under fode, og disse skolede partisoldater accepterede åbenbart min beslutning fuldt ud.

HVIDVASKNING AF FRIKORPSET OG ANDRE NAZISTISKE LANDSFORRÆDERE

For nylig overværede jeg et foredrag af to helt unge historiske eksperter – præget af påvirkninger fra Roskilde Universitetscenter – begge var medforfattere til en historisk redegørelse for Frikorpset. Almindeligvis hævder historikere, at de kun fremdrager historiske kendsgerninger ud fra helt neutrale, objektive og saglige kriterier, altså de forholder sig personligt neutrale til de historiske hændelser. Det var også i dette tilfælde et bedrag af dimensioner? Nu må man ikke glemme, at Anden Verdenskrig var en krig om menneskelige værdier, altså om holdninger. Uden al tvivl er værket om Frikorpset korrekt et stykke hen ad vejen, og har vel en vis værdi.

Min påstand er, at personlige holdninger – eller mangel på sam-

me – ikke kan undgå at præge historiske redegørelser om Anden Verdenskrig, og de fremkommer mere eller mindre fordækt hos mange skribenter. Udvælgelsen af stof eller undladelse af undersøgelse af følsomme emner, vægtningen af hændelser osv. vil altid være et subjektivt skøn, og dermed et spørgsmål om holdninger, moral og hæderlighed.

Men det kræver nogen selvransagelse og vel også noget mod og mandshjerte at turde vedstå sig sine holdninger, hvis man da har nogen, hvis man er sig dem bevidst og ellers er økonomisk uafhængig af de bevilligende myndigheder.

De to unge akademikere fik mig til gang på gang at trække på smilebåndet i deres rørende naivitet og slet skjulte krigsliderlighed. Et par eksempler: De havde medfølelse med de stakkels Frikorpsfolk, som havde frosset så bitterligt om fødderne, og som fik sår på tæerne, fordi deres strømper var hullede.

Det var lige før man ville bede undervisningsministeren sætte stopning af strømper på Folkeskolens undervisningsplaner, fordi lidelser bør minimeres. De fik heller ikke varm mad hver dag. Jeg synes også, det var synd for disse krigsforbrydere og ikke mindst, må det have været imod menneskerettighederne. Har vi ikke alle trods alt krav på mindst ét varmt måltid pr. dag, uanset hvor vi er, hvem vi er, og hvad vi bedriver?

Historikerne havde ført samtaler med disse »danske soldater« længe efter krigen, og disse SS'ere havde ikke deltaget i, endsige overværet, nogen massakrer – ej heller set civile ofre for den tyske udryddelse af ikke-ariere.

I farten glemte man eksempelvis at spørge dem om, hvad frikorpsfolkene forbandt med ordlyden i kontrakten, som de indgik, med løftet om et mindre (siedler) landbrug som belønning for vel udført arbejde? Havde de personligt modtaget kommissærordren – Das Endlösung? Hvis man besøger den tyske udstilling i Tyskland om tyske krigsforbrydelser begået af Værnemagten og Waffen SS, som Frikorpset jo tilhørte, får man det indtryk, at man både måtte have været blind og døv for ikke at have hørt skrigene og set ligene svaje for vinden i galgerne, der var opført i så at sige hver eneste besatte landsby.

Forskerne kendte de krigsforbryderiske ordrer, også kommissærordren til Værnemagten om udryddelsen af civile, som mistænk-

tes for at være fjender af riget. Ordren gjaldt i alle besatte områder, også Danmark. Men de akademiske forskere overså i farten nogle ting.

Historikernes krigsliderlige holdning til de tapre »danske« landsoldater kom frem i flere ufrivillige og dårligt gennemtænkte udbrud. Her er et eksempel: »Frikorpsfolk kæmpede hele vejen heroisk, de gik forrest i kampen, de drev de vigende krigstrætte værnemagtssoldater frem«.

Med slet skjult beundring fortalte ekspertforskerne om, hvorledes Frikorpsfolk kæmpende til det sidste i Berlins gader tvang de »feje« værnemagtssoldater op af kældrene og tvang dem til at kæmpe – for hvad? Galmandsværk? Blut und Ehre? Dolkestødslegende? Kamp til sidste patron? Militær liderlighed?

Den ros skal forskerne dog have, at de trods alt gjorde opmærksom på, at Frikorpsfolk skulle have udført krigsforbrydelser i Kroatien, og at mere end 100 havde gjort tjeneste i koncentrationslejre. Men om Frikorpset har bevæget sig rundt i Ostgebet med bind for øjnene og vat i ørerne, fortalte historikerne ikke om.

I arkiverne findes dog en rapport til Himmler, hvori Frikorpsets kvaliteter som soldater i en regulær frontindsats kritiseres og betvivles. Min personlige erfaring – og det er det egentlige formål med dette skrivi – er:

Uanset hvilken side, du er på i en krig, om det er taberens eller den sejrendes, så undergår man en forandring. Det gjorde jeg, og det gjorde Frikorpsfolkene. For mig er der ingen tvivl om, at krigens gru ændrede os til at blive uhyrer, der mistede normale normer.

En krig har kun tabere. Hermed en forklaring, men ingen undskyldning. Havde disse historikere, som slet skjult prøvede at forherlige krigen og dens udøvere, ikke været inficeret af falske opfattelser af heroisme og ikke været beundrere af krigens beskidte håndværk, men været pacifister, med hvad det indebærer, havde de måske i stedet for min medlidenhed fået lidt sympati.

De tjener blot neofascisterne – ingen andre.

EN HUMANIST PÅ VILDSPOR OM TYSKE FLYGTNINGE

I krigens sidste måneder var rollerne byttet om. På deres sejrige fremstød havde nazihærene med fuldt overlæg bombet, brændt og beskudt civilbefolkningerne i hele Europa, og jaget dem som løsgående kvæg på landevejene, således at fjendens manøvrer blev reduceret til næsten ingenting.

Kynisk havde man slagtet og invalideret civile i dette spil, der betegnes som militærstrategi. Men nu var det tyske civile, der spærrede, det var deres egne, der sinkede den tyske hær på dens tilbagesøg. Ingen af de allierede nærede specielt kærlige følelser over for disse stakler, og nu blev der betalt tilbage med samme mønt. Desværre en menneskelig reaktion også i vore dage.

En af Bopa-kammeraterne, Tage Vorsåe Nielsen eller »Amerikaneren«, som han blev kaldt, blev ført ud af Frøslevlejren til en KZ-lejr, hvor han omkom. Det sidste han sagde, da han blev ført ud, var:

– Det vil de komme til at fortryde. Når jeg skal hjem igen, vil jeg myrde, røve og voldtage.

Alle de nordtyske, polske og baltiske havne var fyldt med flygtninge, alt hvad der kunne flyde blev brugt. Lastrummene blev fyldt, på dækket lå mennesker i tusindvis i vinterkulden, udsultede og syge bukkede de under i tusindvis. Begrave dem? Nej. Det var bare ud over skibssiden. Pramme blev fyldt, og over alle disse fartøjer strøg de allieredes jagere og bombemaskiner. Maskingeværer og maskinkanoner glammede, de ryddede op i dækslasten og bomberne afsluttede dette show.

Badelivet i 1945 og årene fremover var derfor en noget blandet fornøjelse i Danmark. Dagligt drev lig – strandvaskere – i land. Når man gik tur på stranden, var mødet med mere eller mindre opløste lig hverdagskost. Der er blevet rejst en del anklager mod os danske for ikke at have passet og plejet disse germanere på en passende måde. Men er det ikke igen en fordrejning af historiske kendsgerninger? Flygtningene kom ikke her af egen fri vilje.

De blev med vold ført ind i vort land. Alle danske modsatte sig med næb og klør at få tildelt rollen som barmhjertighedens vogtere. Man kan da ikke også have glemte, at i 1945 tromlede Den røde Hær frem i Ostgebet, Polen, Estland, Letland, Litauen og Tjekkoslaviet.

I disse områder havde millioner af tyskere bosat sig, og de kaldte sig hjemme- eller folketyskere. Efter krigen var der kun ganske få af disse tyskere, der ville vedgå, at de havde været nazister, og at de aktivt havde deltaget i den nazistiske terror og undertrykkelse af Europas befolkninger.

I dag kræver f.eks. sudetertyskere uden at skamme sig det mindste at få erstatning og få »deres land« tilbage, som de efter min ringe mening fuldt fortjent blev smidt ud af.

I 1947 arbejdede jeg i Tjekkoslaviet og rejste senere rundt med Niels. Vi travede på vore flade fødder i Sudeterområdet og fik dermed et ganske godt indtryk af, hvad der i virkeligheden var passeret. Fra Sudeterområdet var halvanden million tyskere flygtet foran den fremstormende Røde Hær.

Byerne stod derfor gabende tomme. I byer på størrelse med Frederiksværk kunne der bo én eller to familier. Vejene var som én stor losseplads med sønderbombede militærkolonner, hvor tanks og lastbiler lå med folks bohaver spredt på bjergskråningerne.

Enhver tysker, der efter kapitulationen kunne godtgøre, eller som bare ville forsøge at godtgøre, at han havde været anti-nazist, og at han havde været loyal over for det land og det folk, han havde været bosat i, kunne frit blive i Sudeterområdet. Men hvor mange tyskere kunne i realiteten benytte sig af tilbuddet? Vi ledte efter dem. Vi fandt ikke flere, end vi kunne tælle på én hånd.

Rædselsberetninger om, hvordan sudetertyskere under krigen havde hængt lokalbefolkningen på byernes markedspladser, og hvordan de med økser havde hugget folks hænder af, mens befolkningen med tyske bajonetter i ryggen blev tvunget til at se på, var enslydende, overensstemmende.

I byen Lidice blev alle mænd skudt på byens torv, mens koner, mødre og børn så til. De overlevende endte i KZ-lejre, hvor de slæbte sig til døde ved tvangsarbejde, eller når de ikke orkede mere endte i gaskamrene. Byen, med kirkegård og gravstene, alle huse og bygninger, blev jævnet til knæhøjde.

I krigens sidste måneder var flugten for Den Røde Hær at sammenligne med en folkevandring. 7-10 millioner mennesker på en sanseløs flugt, skræmte, vel først og fremmest af den nazistiske propaganda; nu stod regnskabet time for døren.

Den totale krigs sidste vers.

Men trods alle bestræbelserne på at hindre det, væltede der alligevel 440.000 flygtninge ind i landet i begyndelsen af 1945. Udsultede og pjaltede så man dem på gaderne, men de havde åbenbart ikke glemt deres gamle vaner, for også her optrådte de som herrefolket. I forretningerne krævede de ind, og kunne de ikke få deres ublu ønsker opfyldt, tilkaldte de tyske soldater, som med våben i hånd hjalp deres betrængte folkefæller.

Den danske husmor kunne gå tomhændet hjem. Det var det rene og skære røveri i en tid, hvor også den danske befolkning stort set manglede alt, undtagen et had til undertrykkerne, der bare krævede ind. Hadet voksede til det maksimale.

Tyskerne var mere forhadte end nogensinde. Skoler, badmintonhaller og forsamlingshuse, alle større bygninger blev beslaglagt og indrettet til flygtningelejre og til lazaretter.

Flygtningene havde som aktive deltagere i naziststyrets terror selv bragt sig i denne situation. Glem ikke de millioner af tyskere, der heilede, da Europas demokratier blev knust – dette var resultatet og konsekvensen af den totale krig.

Det er almindeligt, at man betaler for et gæsteophold – hvor meget og hvornår har tyskerne betalt? Har De nogensinde drømt om at tage pungen op af lommen og betale for deres røven og nassen. Danmark er sandsynligvis det eneste besatte land, som ikke kun lod dem overleve, men som undlod at slagte dem.

I 1947-48 var vinteren meget streng, og i Jugoslavien udbrød der hungersnød. Med våben i hånd forhindrede jugoslaverne nødhjælpsorganisationerne bl.a. fra FAO i at hjælpe de tyske krigsfanger, med det resultat at disse døde i tusindvis.

Forsyningerne blev tildelt jugoslaverne og kun dem, ikke forbryderne. Glem ikke, at der også blandt os danske var et had mod tyskerne, og dette had ville man forstå, hvis man havde oplevet danske kvinder og børn, unge og gamle, optræde som rutinerede frontsoldater, når de smed sig ned i gaderne for at søge dækning bag lygtepæle og andet for nazisternes massenedskydninger.

I de måneder, hvor tyske krigsflygtninge væltede ind over landet, blev 26 danskere skudt ned på Rådhuspladsen, 16 danskere,

blev skudt ned i Vendersgade. Massehenrettelserne af danske sabotører i marts og april 1945 var ikke en opfordring til at give nåde.

Er det ikke lidt af en misforståelse, at en mishandlet befolkning skulle begynde at trøste og lindre sine bødlers selvforskyldte plager? Er det ikke et uberettiget eller lidt for stort krav at stille selv til en kristen om at udvise næstekærlighed i denne situation?

Englænderne forhindrede hjemsendelse af flygtningene. Men hvis danske politikere havde haft mod og mandshjerte til at give ordren til modstandsbevægelsen (incl. dansk politi og Den danske Brigade), var flygtningene blevet vippet tilbage på få døgn, og det uanset hvad englænderne troede og mente. Vi havde folkene med ekspertise i kvægtransport af mennesker. Vi havde tusinder af danske koncentrationslejrfanger, som kendte kreaturvognene indefra. De kunne med få midler gøre det mere human, end da de selv nød turen igennem Det Tredje Rige – med to-tre tissespande pr. vogn og halm på gulvet. Ren luksus i forhold til og sammenlignet med, hvad de selv havde været udsat for. Ingen danske ville have protesteret dengang.

Dette ville være en ordre, vi alle havde udført med meget stor glæde. Pladderhumanisterne hævder f.eks., at flygtningene ikke fik kærlig pleje på vore hospitaler. Det er en forvridning af kendsgerninger, der basker. Vore hospitaler var nedslidte, led af mangel på medicin osv., og endelig havde vort sundhedsvæsen mere end nok med at behandle danske krigsofre – tænk blot på den svenske indsats for de danske koncentrationslejrfanger.

Tallene alene for sårede og dræbte i befrielsesdagene taler deres eget uimodsigelige sprog.

Dødstallene for flygtningene er fiktive tal. Der var tusinder, som blev beskudt og bombet af allierede fly, og ikke mindst ofrene ved minesprængningerne, men hvilken tabskonto er de skrevet på? De tyske flygtningene kom her, syge, bl.a. fulde af tuberkulose, lus, fnat og tyfus. Udsultede. De var en sygdomsstrassel af rang mod os. Men den samvittighedsløse hensynsløshed, tyskerne udviste ved at udsætte et værtslands befolkning for smittefaren, snakkede pladderhumanisten ikke om. Selv de bedste hospitalsforhold og selv den bedste lægebehandling havde ikke kunnet redde de mange tyskere, der omkom. Mange var døende før ankomsten til Danmark. Mange tyskere var nazister også efter 4. maj 1945.

De havde ikke erkendt, at »herrefolket« var en saga blot.

De danske myndigheder, jeg mødte i ragnarokket i krigens efterdøninger, var kompetente og effektive, de ville gerne gøre en humanitær indsats, når de tyske forhindringer først var overvundet. Danske læger blev afvist med våbenmagt efter kapitulatio- nen, men disse »dumme Dänen« var ikke dummere, end at de i baghovedet havde deres landsmænds ve og vel. Den grundlæggende fejl var, at man forudsatte, at Danmark i krigsårene og årene umiddelbart efter havde de samme ressourcer, de samme mulig- heder og den samme vilje, som vort samfund har i dag.

Man overser, at Danmark var et forarmet, fattigt land helt til slutningen af 1950'erne.

VALG AF HISTORISKE KILDER

Mens jeg skiver dette, raser en heftig debat i aviserne. Emnet er landsforræderi begået af virksomhedslederne på Riffelsyndikatet og dansk fiskeri og landbrugs indsats i almindelighed.

En advokat bebrejder journalisterne, at de kommer med »fal- ske« anklager mod landets største forretningsmand, og gør op- mærksom på, at journalisternes kvalitative evner som historiske eksperter ligger på et meget lille sted, al den stund de ikke har været frihedskæmpere, forsynet med armbind. Det er selvfølgelig det rene vrøvl.

I nød og betryg bliver advokaten personlig og glemmer at an- vende saglige argumenter.

Journalisterne fremdrager oplysninger fra arkiver, der hidtil har været skjult for offentligheden, men som alt andet lige må have været kendt af historieforskerne. Hvorfor har de ikke under- søgt og lagt disse kendsgerninger offentligt frem, de har jo haft tid nok? Journalisterne lader dog flere modsatrettede synspun- ter komme til orde, således at læseren gives mulighed for selv at dømme.

Besættelsestidens historiebeskrivelse er et spørgsmål om hold- ninger, hver gang man foretager et valg: Hvad vil forskeren un- dersøge, hvad vil han bringe frem i lyset.

Min kritik af størsteparten af de danske forskeres kvalitet målt med sandhedens målestok bestyrkes af, at Riffelsyndikatets le-

delse med min målestok har begået landsforræderi, men som så mange andre blev de aldrig dømt. Ingen forskere har, trods det, at de har haft adgang til arkiverne, fremdraget sagerne.

De har blot hævet deres fede hyre for at tilsløre mummespillet.

Landbrugets og fiskeriets betydning bliver først nu bragt til offentlighedens kendskab med talmateriale og med landbrugets repræsentanters udtalelser fra lukkede møder. Disse udtalelser vidner alle om beredvilligheden til at tjene Det Tredje Rige og dermed medvirke i undertrykkelsen af Europas folk.

Kritik er sund, men ikke, når man som f.eks. med retsopgøret og den danske indsats for tyske flygtninge kritiserer på helt falske og urigtige præmisser og dermed tilsviner dansk indsats under forhold, hvor det kostede svære ofre og afsavn. Man modarbejder de demokratiske kræfter, og man svækker bestræbelserne for at få medmenneskelige kår, al den stund man styrker neofascisterne. Det er neofascisternes ærinde, man går – disse krigsgale unge nazister, der snigmyrder fredelige mennesker, som blot har en anden mening.

Eksempler er der mange af, se blot på vort naboland Sverige.

RETSOPGØR

Ved kapitulationen havde modstandsbevægelsens arrestationsudvalg et kartotek på over 40.000 personer, der skulle interneres, men i de glade majdage bliver ikke mindre end 65.000 arresteret, altså 25.000 flere end »planlagt« (En form for beskyttelsesarrest?).

Lad mig slå fast, jeg var en del af denne overløbshandling. Jeg har medansvar og løber ikke fra det, og jeg vil ikke engang undskylde det. Jeg var ikke bedre, og jeg var ikke klogere dengang.

De sidste krigsmåneder var barske, 40 henrettelser i marts og april, vilde nedskydninger på gaderne, flere og stadig grovere schalburgtager end tidligere. Nazisterne var desperate, de var gået amok. Hadet kulminerede, nu ventede man kun på, at hævnens time skulle komme. Den øverstbefalende for de tyske styrker proklamerede, at han ville kæmpe til sidste patron. Men hvad ville hans soldater? Nogle af dem var krigstrætte. Ungarske soldater i tysk tjeneste gjorde oprør, og de blev hensynsløst slået ned.

På nethinden har jeg et billede af et jernbanelegeme med soldater

i brune kapper og en bro. Hvad jeg lavede der, er pist væk, men jeg husker billedet af en af soldaterne, der fik øjenkontakt med os og tog sin karabin og hamrede løbet ned i skinnelegemet. Hans budskab til os var krystalklart og ikke til at misforstå. Vi vidste, at sammenbruddet var en realitet, men opererede med flere muligheder: Tyskerne kunne kapitulere. De kunne trække sig tilbage. Allierede styrker kunne trænge op i Danmark, og kamphandlinger mod 170.000 tyske soldater ville blive en realitet. De allierede kunne afskære og isolere de tyske enheder i Danmark.

Tysk kapitulation betød ikke endegyldigt, at de tyske og danske terrorkorps kapitulerede. Ret beset havde de alt at vinde, intet at tabe, og de vidste, at for dem var der ingen nåde. Det var nærliggende at regne med disse »varulves« sidste desperate forsøg på at ramme danskere og især modstandsfolk. Da budskabet om kapitulation kom, var folkestemningen ubeskrivelig.

Men den delte jeg ikke. Jeg var blevet en ung, gammel mand, der ikke var i stand til at føle andet end tomhed og en ubeskrivelig ensomhed.

De første dage var forvirrende, også for mig; hvad skulle vi? Armbind fik vi ikke, vi var vist allerede glemt, ingen ordrer oppefra, ingen informationer, hvad var meningen? Det var farlige tider. Frihedskæmpere skød på livet løs, lastbiler for rundt med frihedskæmpere dekorativt anbragt på skærmene med store skydere, arrestanter bevogtedes med hæere af drabelige folk, arrestanter stod dinglende på lastbilers lad med store 89-geværer i maven.

Bopa arresterede også, men mest gamle bekendte, der havde stukket vore folk eller havde været fremtrædende sabotagevagter. Når vi holdt i en gade, kom folk rendende og pegede nazister ud. Mange gamle regnskaber, uvenskaber og jalousier blev afgjort i denne tid, det var om at holde hovedet koldt.

Førte vi en arrestant ud til vognene, haglede det over ham med det danske sprogs værste ukvemsord. Nogle prøvede at tæve løs eller spytte på ham, men så blandede vi os. En enkelt gang gik det så voldsomt til, at vi måtte bruge kolberne. Et ubændigt had var kommet op til overfladen, proppen var gået af, hadet slog ud i lys lue. Vi forsøgte at beskytte vore arrestanter, råbte til folk, at de ikke var dømt og brugte i øvrigt lukkede vogne.

Afhøringer og rapportskriveri var ikke just vor stærkeste side.

Uden al tvivl var det foregået lige så ukvalificeret andre steder, men vi gjorde dog vort bedste. Vi havde jo ikke skrevet diktater og genfortællinger, siden vi gik ud af skolen.

Fængsler og arresthuse var overfyldte, det var en forvirret tid, tilfældighedernes og vilkårlighedernes tid. Skoler, sportshaller osv. var fyldt med tyske flygtninge. De lange knives nat blev undgået. Takket været modstandsbevægelsen?

Som tiden gik, opdagede jeg, at retsopgøret var et kompromis, en studehandel mellem Frihedsrådet og samarbejdspolitikerne. Frihedsrådet byttede hæderlighed og retsbevidsthed med ministertaburetter. Dette kompromis betød, at modstandsbevægelsen sagde god for den førte samarbejdspolitik, og dermed klarede lakajerne frisag. Nazisterne kunne senere påstå, at de var uskyldigt og uretfærdigt dømt. Men værst af alt, nogle blev henrettet, andre slap med få års fængsel for samme forseelser.

I et radiointerview kan man høre en Frikorpsmand med slet skjult hån berette om sin dom på 10 års fængsel for deltagelse i Frikorpset og Hipokorpsets forbrydelser, straffen blev afsonet på rekordtid, nemlig på ét år. Var det værdigt for et retssamfund?

En revision af vort parlamentariske systems funktioner blev aldrig foretaget, derfor blev samarbejdspolitikens karakteristika videreført. Manglende moral i form af bondesnuhed, løgnagtighed osv. blev igen sat i højsædet hos de danske politikere.

Hvilke konsekvenser ville det have fået, om man havde betragtet Danmark som værende i krig med Tyskland fra den 9. april 1940 og efter Befrielsen havde brugt de love, der var gældende for landsforræderi den 9. april 1940?

Det gjorde man ikke, og derfor oplever man, at den værste værnemager, vi har haft, trafikminister Gunnar Larsens arvtagere fra F. L. Smidt, i 1997 stiller med et ublu erstatningskrav for en fabrik, der ved hjælp af slavearbejdere fra dødslejrene i Baltikum, producerede for den tyske krigsmagt.

Danmarks udenrigsminister prøvede diskret at bistå firmaet, lige indtil det blev offentlig kendt, så forlod han den synkende skude, mens tid var. Igen kunne man end ikke skimte en politikerrøv for skosåler, men han nåede dog håndvasken.

Derfor oplever vi, at en SS'er stadig går frit omkring i vort alli-

erede land, Tyskland, med fuld pension, trods hans offentlige tilståelse af, at han har skudt på og myrdet en dansk statsborger.

I 55 år har systemets folk udbetalt pension og sørget for, at denne morder ikke er blevet stillet for en domstol. Derfor oplever oldingen, når han går tur i Mindelunden med sine børnebørn, at både han og børnene har svært ved at læse navnene på gravstenene.

Vi kan bygge broer, metroer og så meget andet, men sende et par arbejdsløse eller et par ældre medborgere fra et plejehjem ud i Mindelunden med et par bøtter maling for at friske inskriptionerne op til et læseligt niveau, det kan/vil man ikke.

Det er, som om vores politikere ikke ønsker, at den tid, hvor de var sat i skammekrogen, skal frem igen. Skulle man have arrangeret et mindre forhindringsløb, hækkeløb, efter krigen mellem de økonomiske landsforrædere, bønder, værnemagere og de politiske landsforrædere, vil jeg holde 9 stegte rødspætter mod 1 med salt på halen på, at politikerne ville vinde.

De var også second to none, men det var i svig.

Et målfoto ville dog være påkrævet.

Nedlæg mindesmærkerne, eller lad dem bære en inskription, der passer til det virkelighedens Danmark, som jeg oplevede og som jeg husker det:

Billedet viser et mindesmærke rejst ved Helligåndskirken på Strøget. Givet til byen København af danske koncentrationslejr-fanger. Mindesmærket er øverst forsynet med en indretning, således at en »evig« flamme skulle kunne tiltrække forbipasserendes opmærksomhed. Imidlertid krævedes ressourcer til gas – formodentlig fire-fem 11 liters gasflasker pr. år – og arbejdskraft og dermed arbejds løn for at få flammen tændt.

Der er ført forhandlinger i Københavns magistrats forskellige afdelinger samt i og med forskellige ministerier i nogle år.

Ingen har haft fantasi til at spørge nærmeste pølsemand, om han for en mindre godtgørelse ville påtage sig besværet med at skifte gasflaske og tænde én gang om måneden.

Flammen er stadig ikke tændt. Kan det tages som andet end et passende og betegnende symbol for danskeres holdninger til de få landsmænd, der kæmpede i de fem forbandede år og som gratis fik serveret Friheden på et fad?

Her er lukket og slukket

**Symbolsk for modstandskampen:
aldrig har så mange danskere
haft så få landsmænd at takke
for så lidet.**

LITTERATURLISTE:

- 5 års Kamp for Friheden, forlaget Hassing.
Andersen Tage Revsgård: Rødt, Hvidt og Blåt.
Andresen Erling: Frihedskamp, min tid i Bopa.
Andresen Erling: Ret og Vrang.
Best Werner, Rigsbefuldmægtig: Danmark I Hitlers hånd.
Besættelsestid og frihedskamp, Frihedsmuseet.
Besættelsestidens Fakta.
Brandt Børge, Knud Kristiansen: Sabotage.
Carl Madsen: Flygtning 33.
Crone Erik: Gestapos forhørsrapport over.
Frit Danmarks Hvidbog.
Hoffmann Karl Heinz, Otto Myar, Arnold: Okänd Arme.
Horwitz, Hugo Knud Rasmussen: En Sabotørs Erindringer.
Jensen Martin Evald: Soldater i Maksimaltøj.
Jensen Martin Evald: Var det det værd?
Jespersen Jørgen: Afdeling KK.
Jørgensen A.R, Ebbe Gørtz.
Jørgensen A.R.: 9. april, de spildte muligheders dag.
Jørgensen A.R.: Spionage mod Danmark.
Kjeldbæk Esben: Sabotageorganisationen Bopa 1942 - 1945.
Kjersgård Erik: Besættelsen 1940 - 1945.
Larsen Ejgil: Bopas Kogebog.
Larsen Leif: Adgang forbudt til Rigsarkivet.
Larsen Leif: Borgerlige Partisaner.
Larsen Leif: De forrådte.
Madsen Carl: Proces mod politiet.
Statistiske Årsbøger.
Thygesen Paul: Læge i tyske koncentrationslejre.
Trommer Aage: Jernbanesabotagen i Danmark.
Trommer Aage: Modstandsarbejde i nærbillede.
Trommer Aage: Myte og Sandhed i Besættelseshistorien.
D.K.P. og Frihedskampen, Sabotagerapporter m.m., udgivet på CD-ROM af Defacto Pressebureau, København.